

Sigrid Undsetová na obraze Haralda Slotta.

„Ale dočkal se [Hamsun] groteskního osudu, že se o něm ještě za života mluvilo jako o mrtvém, zavrženém a zprofanovaném. S jeho šedin byl stržen laur národního umělce a do jeho čela bylo vpáleno signum zrady. Jest to ojedinělý zjev v kulturních dějinách snad všech národů a časů, aby umělec na vrcholu své slávy a popularity odvrhl krásnou tradici své minulosti a poskrvnil se zločinem na svém národu. Hamsun dokázal spojit se s nepřitelem, ba vrahem svého lidu v dobách, kdy jeho zemi – jím tak opěvané – hrozilo nebezpečí zániku a otroctví. Je to čin, který se nepouští ani největším synům národa. Jím se zrádce sám vylučuje ze společenství národního a odsuzuje se k mravní popravě.“

Sigrid Undsetová byla ve svém názoru na zrádce a kolaboranty starozákonně nekompromisní. Když se na zapřenou, jako pomocná členka posádky na lodi Montevideo, navrátila v červnu 1945 z exilu, byl její dům Bjerkebaek v Lillehammeru vážně poznamenán řáděním německé posádky. Říká se, že dokonce i psací stůl, který zdědila po otci a u kterého psala *Kristinu Vavřincovou*, byl zničen na podpal v kamnech. Všechny věci však ustupovaly v nicotu na pozadí oběti nejtěžší – ztráty nejstaršího syna Anderse, který padl v boji již v dubnu 1940.

Ironií osudu se stalo, že poslední díla obou spisovatelů byla odmítnuta – Hamsun nemohl najít nakladatele pro *Pozarostlých stezkách*, jež sepsal na zapřenou po nemocničních pokojích; osobní svědectví v hamsunovsky bravurním

stylu, jež bohužel dosvědčilo, že není ani duševně nemocný, ani chorobně senilní. A Sigrid Undsetové poslali z Ameriky nazpět rukopis životopisného díla *Kateřina Sienská* k přepracování. Ale válečné ztráty ji poznamenaly natolik, že už neměla sílu pustit se znovu do práce.

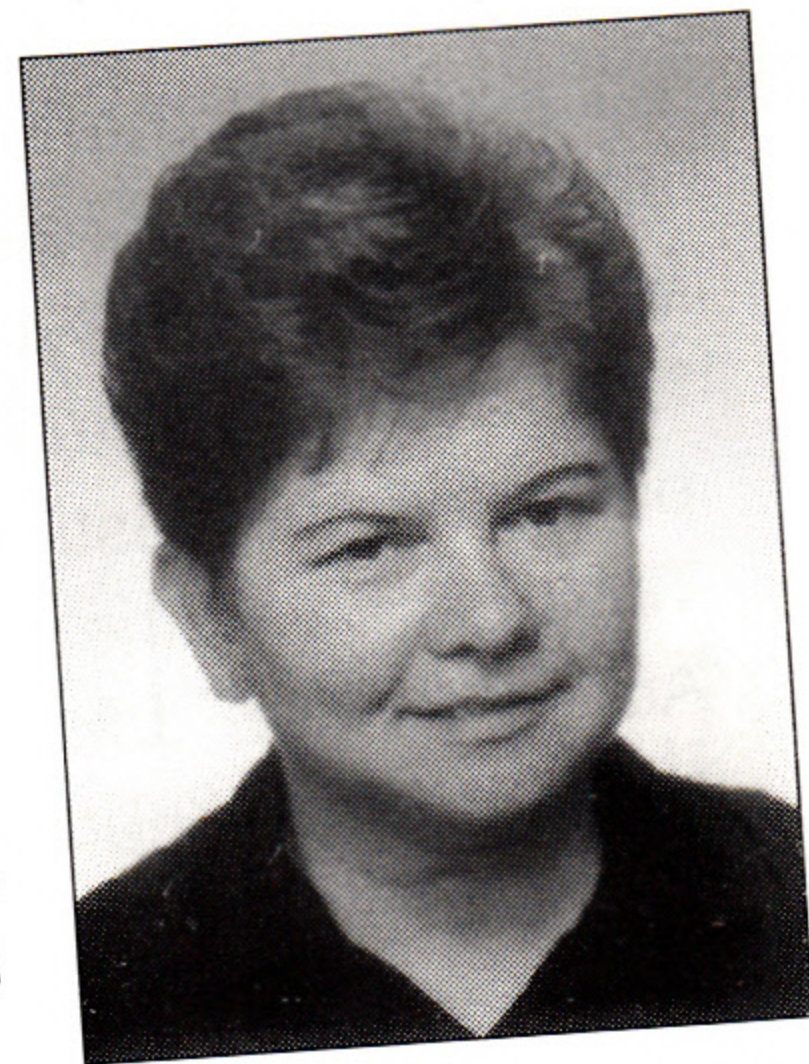
Norská literatura je mladá; novodobé písemnictví se v Norsku datuje teprve od národního probuzení v době romantismu, kdy došlo k emancipaci od po staletí vřející dánštiny. A v takovém prostředí – podobně jako to známe z nejednoho historického údobí u nás – se spisovatelům a básníkům často přisuzuje úloha prorocká nebo alespoň učitelská. Uctívaný Hamsun se této roli zpronevěřil nebývalým způsobem. To způsobilo v norském chápání posun ke střízlivosti a kritičnosti, již se dostalo nastupujícím literárním generacím. Byla to tvrdá lekce. Norové museli pochopit, že i velká literatura může mít někde v základech vychýlené těžiště. Uzavřené a celistvé literární dílo však opravdu přesahuje svého tvůrce, vymaněno z osudové nedoslýchavosti, obehnané nekonečným ostnatým drátem.

Sigrid Undsetová se vždy vědomě bránila umístění na piedestal, v obavách před křivým zrcadlem médií bránila své soukromí s neústupnou tvrdošijností. Tváří v tvář krutosti války přijala pak v emigraci úlohu „informačního vojáka“. Paradoxně jsou mnohé z jejích argumentů pro svou černobílost pro další generace nepoužitelné. Poselství však je a zůstává velmi čitelné.

Oba norské protipóly představují výzvu čtenářům a literární historii i na cestě do nového století.

Literatura:

- Tordis Ørjasæter, *Menneskenes hjerter*. Sigrid Undset – en livshistorie. H. Aschehoug & Co. (William Nygaard), Oslo 1993.
 Bjørn Fontander, *Undset, Hamsun och kriget*. Carlsson Bokförlag AB, Stockholm 1991.
 Gustav Pallas, *Hvězdy severu*. Kapitoly z kulturních dějin severovýchodních. Nakl. Jiří Chvojka, Havl. Brod 1948.

Miluše Juřčková (1956) učí na Filozofické fakultě MU v Brně norský jazyk a literaturu. Překládá z norštiny.